

13-ASIS FIZIKOS TURNYRAS
13-oji užduotis Nr. FT13-13 / 2020 03 30 – 2020 04 26

Sąlyga / FT13-13 ▼

Priverstiniai virpesiai uždaroje elektros grandinėje

Uždaroje elektros grandinėje, sudarytoje iš nuosekliai sujungtų 25 mH induktyvumo ritės, 10 μ F elektros talpos kondensatoriaus ir 2 Ω varžos, papildomai įjungtu kintamosios elektros srovės generatoriumi yra palaikomi 2 krad/s ciklinio dažnio neslopinamieji elektromagnetiniai virpesiai. Kondensatoriaus įtampos amplitudinė vertė lygi 1,5 V. Kiek generatoriaus tiekiamos elektros energijos grandinėje yra suvartojama per 2 minutes? Kokio dydžio yra elektros srovės stiprio amplitudinė vertė?

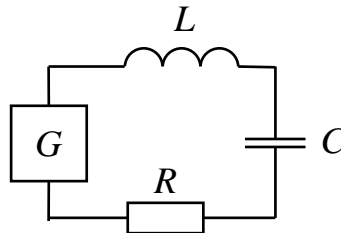
Užduotį parengė doc. dr. Stasys Tamošiūnas - Vilniaus universiteto Fizikos fakulteto Fotonikos ir nanotechnologijų instituto docentas, mokyklos „Fizikos olimpas“ direktorius, jos steigėjų tarybos narys ir dėstytojas.

▲ Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt nuolat skelbiamas nuo 2020 03 30.

Užduoties aiškinamasis sprendimas / FT13-13 ▼

Duota: $L = 0,025$ H; $C = 1 \cdot 10^{-5}$ F; $R = 2$ Ω ; $\omega = 2000$ rad/s; $U_m = 1,5$ V; $\tau = 120$ s.

Rasti: W ; I_m .

Jei pradinio momentu kondensatoriaus elektros krūvis $q_m = CU_m$, tada jo priklausomybė nuo laiko t :

$$q = CU_m \cos \omega t.$$

Elektros srovės stiprio priklausomybė nuo laiko:

$$I = \frac{dq}{dt} = -\omega CU_m \sin \omega t.$$

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad elektromagnetinių virpesių dažnis ω yra lygus grandinės savitajam dažniui $\omega_0 = 1/\sqrt{LC}$. Palaikant neslopinamuosius virpesius yra kompensuojami šiluminiai nuostoliai varžoje, randami taikant Džaulio-Lenco dėsnį, kai yra integruojama^{x)} elektros srovės stiprio kvadrato priklausomybė nuo laiko:

$$W = \int_0^\tau I^2 R dt = \omega^2 C^2 U_m^2 R \int_0^\tau \sin^2 t dt = 0,5 \omega^2 C^2 U_m^2 R \tau;$$

$$W = 0,5 \cdot 2000^2 \cdot 10^{-10} \cdot 1,5^2 \cdot 2 \cdot 120 = 108 \text{ (mJ)}.$$

Neslopinamųjų virpesių metu didžiausia ritės magnetinio lauko energija yra lygi didžiausiai kondensatoriaus elektrinio lauko energijai^{xx)}:

$$\frac{LI_m^2}{2} = \frac{CU_m^2}{2}; I_m = U_m \sqrt{\frac{C}{L}}; I_m = 1,5 \sqrt{\frac{10^{-5}}{0,025}} = 0,03 \text{ (A)}.$$

Pastabos: ^{x)} $W = I_{ef}^2 R \tau$, kur elektros srovės stiprio efektinė vertė $I_{ef} = I_m / \sqrt{2}$; ^{xx)} pagal Omo dėsnį $I_m = U_m / X_C$, kur talpinė varža $X_C = 1 / \omega C$.

Užduoties aiškinamąjį sprendimą pateikė jos autorius doc. dr. Stasys Tamošiūnas.

▲ Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt nuolat skelbiamas nuo 2020 05 13.

Turnyro dalyvių sprendimų aptarimas / FT13-13 ▼

Užduotį sprendė teisingai dauguma dalyvių, o apskaičiuojant suvartotą elektros energiją du dalyviai klydo integruodami, dar vienas - įrašė elektros srovės stiprio ne efektinės, o amplitudinės vertės kvadratą.

Užduoties sprendimų aptarimą parengė jos autorius doc. dr. Stasys Tamošiūnas.

▲ Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt nuolat skelbiamas nuo 2020 05 13.

Sprendimų vertinimo kriterijų ir jų verčių lentelė / FT13-13 ▼

Nr.	Sprendimų vertinimo kriterijus	Vertė balais
1.	Rasta suvartota elektros energija	6
2.	Rasta elektros srovės stiprio amplitudinė vertė	4
3.	Nepakankamas sprendimo paaiškinimas, pateikiant galutines formules	iki (-1)
4.	Kiti netikslumai (kiekvienam iš kriterijų Nr.1-2)	iki (-1)
Didžiausias galimas sprendimų įvertinimas		10

Sprendimų vertinimo kriterijų ir jų verčių lentelę parengė užduoties autorius doc. dr. Stasys Tamošiūnas.

▲ Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt nuolat skelbiamas nuo 2020 05 13.